

DE PHLEGMASIA SEROSA.

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICO-
CHIRURGICA

QUAM

CONSENSU AMPLISSIMI MEDICORUM
ORDINIS

IN

UNIVERSITATE CAESAREA LITTERA-
RUM DORPATENSI,

UT GRADUM

DOCTORIS MEDICINAE

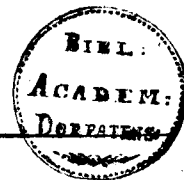
RITE ADIPISCATUR

LOCO CONSUETO PUBLICE DEFENDET

AUCTOR

EDUARDUS JOANNES DE HUEBSCH-
MANN,

CURONUS.

MITAVIA,

EX OFFICINA J. F. STEFFENHAGEN ET FILII.

MDCCCXXV.

Imprimatur

ea tamen conditione, ut, simulac typis excusa fuerit dissertatio, septem exemplaria collegio, cui librorum censura est, tradantur.

Dorpati Livonorum die XXIX. Aprilis
Anni MDCCCXXV.

Dr. L. A. Struve,
h. t. Decanus.

D16739

VIRIS PRAENOBILISSIMIS

JOANNI CHRISTIANO DE MOIER,

MED. ET CHIRURG. DOCTORI A CONS. COLL. ROSS.

CHIRURG. P. P. O. ETC.

LUDOVICO DE STRUVE,

MED. ET CHIRURG. DOCTORI A CONS. AUL. ROSS.

THERAPIAE P. P. O. ETC.

NEC NON

PRAECEPTORIBUS

PRAESTANTISSIMIS MAXIMEQUE
COLENDIS

HOC PRIMUM LITTERARUM SPECIMEN

GRATI ERGA ILLOS ANIMI DOCUMENTUM ESSE VOLUIT

AUCTOR.

Introductio.

Duorum morborum decursus, a me in nosocomio hujus literarum Universitatis, observatus atque mox recensendus, ansam praebuit huic dissertationi, mihiq[ue] occasionem obtulit morbi cujusdam imaginem adumbrandi, quem, quod sciam, in libris auctorum medicorum manualibus memoratum frustra quaesiveris, quamvis idem pluribus aliis valde sit adfinis. Hanc ipsam fors[an] ob causam ejus describendi labore superse- dendum putarunt, neque mirum quod, in tanta istorum phaenomenorum raritate, ignotus fere hucusque permanserit. Spero itaque fore, ut opera ea, quam morbo huic delineando impen- dam, haud ingrata videatur, cum argumentum mihi tractandum proposuerim haud vulgare, sed novitate quadam potius commendabile.

Expositionem vero qualemcunque vel excu- sationem postulare mihi videtur nominis, quo ad designandam hanc valetudinem usus sum, ratio.

Phlegmasiam serosam eam vocavi, nomen morbi, indoli ejusdem, quae in inflammatione serosa versatur, uti postmodum demonstrare studebo, accommodaturus. Ad inflammationis notionem exprimendam, Hippocrates a) tria adhibuit vocabula, φλεγμονήν scilicet, φλογώσιν et φλεγμασίαν, sed alternatim et promiscue iis utitur, neque variis hisce vocabulis diversas inflammationis species indiget. Recentioribus vero medicis placuit inflammationem quamque vehementiorem ac mire arteriosam φλεγμονήν exclusive denominare; quocirca hanc denominationem ad inflammationis non arteriosae speciem insigniendam minus idoneam arbitratus sum. Φλογώσεως nomine abstinui, quia nunc temporis parum usitatum et fere incognitum est. Omnibus praeferendam putavi φλεγμασίας vocem, qua inflammationem mitiorem cum caractere exsudativo significare jam diu consuevimus. Ut vero magis morbi nostri natura pateat, epitheton adjunxi, peculiarem ejus proprietatem definitius indicans.

Quod denique duae tantummodo similis aegritudinis historiae mihi suffecerint ad novae morbi formae adumbrationem tentandam, id velim

a) Oeconomia Hippocratis, alphabeti serie distincta. Anutio Foësie auctore. Francof. A. MDCXXXVIII.

mihi ignoscas, candide lector! Excusationis gratia afferre me patiaris, tum morborum ipsorum, quos tractavi, memorabilem decursum, tum hanc meam qualemcumque commentationculam conscribendi negotium haud diutius a me potuisse prorogari.

Prima morbi historia.

Joannes rusticus nationis Esthonae, e pago sic dicto nigro oriundus, constitutione gaudens valida et sano corporis habitu, quadragésimo aetatis anno, die XII. Septembris anni MDCCCXXIV. in nosocomium Universitatis literarum Dorpatensis receptus, per viginti jam et quinque annos hernia scrotali lateris sinistri, cujus ambitus duos aequavit pugnos, laboraverat. Haec vero, quamvis satis ampla et suspensorio solummodo linteo suffulta, parum ei molestiae adtulit vel incommodi. Aegrotus ante tres hebdomades, post frigus, e meatu per totum diem continuo in palude et somno in terra humida, corpore exceptum, dolores vehementes ac pungentes in latere scroti sinistro senserat, proximo vero die tumorem ejus calidum et rubrum animadverterat, qui ex illo inde tempore perpetuo increescebat.

Jam aegroti conditio ita se habuit: totum latus dextrum scroti omnino sanum reperiatur, item testis ejusdem lateris; in latere sinistro hernia, supra jam memorata, apparebat, facillimo negotio per annulum abdominalem, maxime dilatatum et in foraminis aperti formam mutatum, reponenda; pone saccum herniosum funiculus spermaticus situs erat; testis lateris sinistri tactu explorari non poterat. Hernia superiorem et exteriorem partem scroti occupabat, partem inferiorem constituerebat tumor quidam ultra partem mediam superioris femoris descendens; durus ille, calidus, ruber neque valde dolens, magna venarum varicosarum copia intertextus et latere interno raphe cinctus. Paulo ultra dimidium tumoris locus elatior magisque dolens, cujus diametrus duorum pollicum magnitudinem continebat, cum fluctuatione manifesta, conspiciebatur; idem margine duro circumscriptus erat. Fundus loci hujus fluctuantis, tactu exploratus, foveolae haud profundae similis videbatur. Glandulae inguinales lateris sinistri tumidae, durae paululumque patibiles se exhibebant. Simul febris modica, inde a morbi initio orta, ad hunc usque diem perduraverat.

Num tunica dartos hanc inflammabilem scroti affectionem participaverit, minus quidem erat

manifestum, sed verosimile. Testem autem ipsum sanum esse, e modico totius tumoris dolore intelligere licebat.

Loco fluctuanti hirudines sex imponere; totum tumoris ambitum fomentationibus frigidis obtegere; inter potum aegroti per totum diem unciam unam cremoris tartari miscere et pro cibo portionem in nosocomio nostro dimidiam dictam b), ei porrigere, jussum est.

Die XIII. Septembris tumor decreverat, alioquin nil novi animadversum, itaque adhibitio cremoris tartari et fomentationum frigidarum continuata praecipiebatur.

Die XIV. Septembris idem status reperiatur, nisi quod hodie testis sinister haud perspicue in posteriori et superiori tumoris latere percipi poterat.

Die XV. Septembris tumor ad duas tertias propemodum diminutus conspiciebatur, locus fluctuans magnitudinem ovi columbini referebat

---

b) Portio dimidia continet: in prandium, libram unam jusculi e carne, aut alica avenacea, aut lacte parati; in coenam meridianam, libram unam jusculi e carne cocti, adjectis oryza, aut ptisana aut oleribus, et uncias tres carnis coctae vel uncias duas carnis assae; vespere, libram unam jusculi, e carne parati, adjectis oleribus vel alicis. His additur libra una panis cribrati.

minusque dolebat; reliquae tumoris partes dolorem fere nullum sentiebant, et parum tantummodo ardoris ac ruboris, pristinam vero duritiem non mutatam ostendebant. Febris plane soluta. Ad herniam perpetuo retinendam et resorptionem exsudati, (e quo sine dubio tumor pendebat) promovendam, pressione continua in tumorem opus esse censebatur, quem in finem is sacculo e linteo crassiori confecto, insuebatur. Simul adhibitionem cremoris tartari et fomentorum frigidorum continuare visum.

Die XVI. Septembris tumor ita decreverat, ut sacculus per totam suam longitudinem ad pollicis dodrantem insui posset; locus fluctuans mollior et magis vacuus apparebat. Vesiculae parvae magnitudinem grani miliarii aequantes, fluido luteo oppletae subpellucidae, hic illic in superficie tumoris inveniebantur. c)

Die XVII. Septembris iterum sacculus, quoad totam suam longitudinem, ad dimidiam pollicis partem insui poterat. Vesiculae plures adhuc ortae erant. Testis lateris sinistri in tumoris parte superiori et inferiori tactu distincte percipiebatur.

c) Ubi in relatione diurna historiarum hujus morbi remedia singula non indicantur, semper diei antecedentis remedia adhibita sunt.

Die XVIII. Septembris sacculus ad dimidium pollicis insuebatur, vesiculae nonnullae ruptae, parva loca excoriata reliquerant. d)

Die XX. Septembris sacculus ad tertiam pollicis partem insuebatur, loca quaedam excoriata coalita erant, contra vero aliae vesiculae exortae, aliae ruptae reperiiebantur. Tumor semper paululum inflammatus, mediocrem duritiem exhibebat. Venae varicosae maximam partem evanuerant.

Die XXI. Septembris sacculus rursus ad tertiam pollicis partem insuebatur. Locus fluctuans vacuus fere apparebat, magnitudinem nucis avellanae referens, cuticula tenuissima obtectus, per quam fundus tumoris, scrobiculo depressiori similis, animadverti poterat. Vesicularum numerus et locorum excoriorum diminutus erat.

Die XXII. Septembris sacculus rursus ad tertiam pollicis partem insuebatur. E loco fluctuante, sponte aperto, guttae nonnullae laticis lutei puriformis effluxerant. Pellicula hunc locum obtegens evanuerat et superficies excoriata

d) Saepius, in horum morborum historiis, relationes diei unius vel plurium omissae sunt, quia nil memoratu dignum acciderat et in remediorum adhibitione nihil erat mutatum.

concava, cujus diametrus tres vel quatuor lineas complectebatur, remanserat. Dolor glandularum inguinalium, paululum tantummodo tumentium, plane cessaverat.

Hoc modo, remediis supra memoratis continuo adhibitis, tumor quotidie decreverat, donec versus medium Octobrem diminutionis processus locum amplius non habuit. Scrobiculi, qui priorem abscessus locum indigetaverat, jam primis Octobris diebus nullum vestigium apparuit. Vesiculae, quae laticem luteum, antea memoratum (qui propter exiguam copiam accuratiori indagationi subjici non poterat), excreverant, paulatim crustulis obtegebantur, quibus defoliatis nullae amplius visae sunt, sensimque earum regeneratio omnino cessavit, quod contigit simul cum desinente tumoris diminutione.

Die XV. Octobris. Tumor nunc ad quartam amplitudinis prioris partem reductus, nulla jam inflammationis signa prodidit. Ad novam excretionem exsudati provocandam, scarificationes duae in superficie anteriori et inferiori tumoris factae sunt, e quibus initio sanguis, fluido seroso quam maxime permixtus, postremo vero serum tantummodo luteum emanavit. Duabus horis peractis, effluvia omnia cessarunt. Versus

tempus vespertinum in parte tumoris inferiori dolores sentiri coeperunt.

Die XVI. Octobris. Tumor amplior, ejus partis inferioris dimidium dolores pati et paulum inflammatum esse apparebat.

Abscessus in profundo oriri videbatur; loca scarificata coaluerant. Sacculo, quo hucusque tumor comprimebatur, remoto, fomentationes solummodo frigidae adhibitae sunt.

Die XVII. Octobris plura prodibant signa gastrica, capitis dolor, sapor amarus cum lingua pura, praecordiorum oppressio; febris nulla. Dolores in tumore paulum remiserant; in tumore ipso loci duo molliores fluctuantes, accuminati apparebant. Quorum inferior, in media totius tumoris parte fere situs, lanceola adapertus, libras circiter duas materiae fluidae, fuscae, nullius odoris, nonnullis coagulati sanguinis grumulis commixtae, cum maximo aegroti levamine excrevit. Effluvio hoc copioso tumor valde diminutus erat, et tensione ejus simul sublata, praecipue indicatum esse videbatur, partes laxas esse roborandas et ad contractionem majorem compellendas; quem in finem fomentationes e decocto quercus adhibitae sunt.

Die XVIII. Octobris ex abscessu aperto fluidum luteum turbidumque, parva quidem

copia, sed continuo effluxerat. Signa gastrica laxativo refrigerante, e sale neutro parato, adhibito, evanuerant.

Die XIX. Octobris fluidum illud luteum continuo quidem, sed minima quantitate, emanaverat. Locus mollis et fluctuans in superiori tumoris parte accuminatus magis conspiciebatur.

Die XXI. Octobris abscessu superiori lanceola adaptato, iterum dimidia libra puris, sanguine commixti, excreta erat.

Ambobus ex abscessibus nunc fluidum luteum illud et turbidum continuo parvis quantitativibus effluxit, quo effluvio tumor magis magisque diminutus est, ita quidem, ut die XXVI. Octobris pugnorum duorum magnitudinem tantum aequaret. Die XXVII. Octobris abscessus inferior clausus erat.

Die XXIX. Octobris. In loco, ubi abscessus prior apparuerat, sub cutem foveola fluctuans animadversa est, et cicatrice specillo cavo adaptata, fluidum flavum, pure commixtum, emanabat. Specillo explorabatur, abscessum ad fundum usque inferiorem tumoris porrigi. Hoc loco contra-apertura facta, tres circiter unciae laticis memorati emissae sunt. Qua ex contra-apertura et ex superiori abscessu, effluviolum illius laticis per tempus quoddam perduraverat. Die

XXXI. Octobris abscessus superior et die II. Novembris contra-apertura clausa erant; tumor tantummodo magnitudinem pugni referebat, sine omni inflammatione. Glandulae inguinales paululum adhuc intumuerant.

Hoc in statu, subligaculo idoneo instructus, aegrotus, acri larium suorum desiderio laborans, ut precibus ejus enixis obtemperaretur, die V. Novembris e nosocomio dimissus est.

Secunda morbi historia.

Anna, rustica Esthona, e praedio Sahrenhof, constitutione robusta ac valida gaudens, quadragesimo secundo aetatis anno in nosocomium recepta est. Ante duodecim annos infantem pepererat et viginti mensium spatio, lacte suo nutriverat. Dein in villa nobilis cujusdam per annos nonnullos nutricis officio functa erat; postea etiam in eodem praedio vitam nutricum luxuriosam ad hoc usque tempus produxit. Menstruatio ejus semper parca quidem, sed regularis fuerat, duos vero abhinc annos parcius apparuit. Ante tres annos aegrotans nodulum durum, sed haud dolentem in mamma sinistra animadverterat, cujus vero situm accuratius describere non valuit, quod, in tanta rusticorum nostrorum

indolentia, nemo mirabitur. Haec induratio in profundo sentiebatur, sana quidem cute exteriori. Anni spatio elapso, quo tempore tumoris amplitudo paululum increverat, idem doloris sensum afferebat, cutis, rubro colore infecta, incaluit, mobilis nihilominus et mollis permansit; ultimo demum anno cutis dura et immobilis facta est: quam quidem in pejus mutationem aegrota lotioni magnae linteorum copiae cum aqua frigida attribuit. Simul dolores, antea remittentes, in mamma continuo sentiebantur.

Die XXVII. Septembris, receptionis tempore, aegrota in universum satis bene se habuit, febris tantummodo mitis, exiguis cum exacerbationibus vespertinis, adfuit. Mamma sinistra tumida, octies vel decies dextra sana major, cujus circumferentia in basi ad duodeviginti pollices ascendebat, caput virile amplissimum magnitudine superans, calida erat, subrubicunda in superficie, universim debilis, paululum iniqua, alioquin aequabilis; digito pressa nullam accepit foveolam. Dolores in tumore prementes sine magna erant vehementia, pressione vero externa augebantur. Magis aegrota dolorem tractorium a mamma inde usque ad fossam axillarem querebatur, ubi glandulae nonnullae lymphaticae paulum induratae et tumidae inventae sunt. Hoc in

mammae statu, manifesto inflammabili, aegrotae laxativum temperans propinabatur; praeterea adhibitae sunt quinque guttae tincturae jodinae bis quotidie, propter vim ejus vegetationem organismi in genere, praecipue vero mammarum specificè, minuentem; frigidae etiam fomentationes, loco inflammato impositae sunt. Pro cibo aegrota quartam portionis vulgaris partem accepit. e)

Die XXX. Septembris. Febris leniter continuatur. Dolores in mamma fomentis frigidis augeri videbantur, quapropter remota sunt et hirudines sex circa areolam papillae applicatae. Tincturae jodinae usus repetitus est.

Die V. Octobris. Febris leniter perduraverat, accessere signa gastrica, appetitus deletus, lingua sordida, sapor depravatus, alvus obstructa, dolores colici. Tumor mammae decrescere coepit; contra vero dolores tractorii ad fossam axillarem aucti. Praeterea tumores duo apparebant, duri, calidi, rubri, valde dolentes, alter infra bra-

---

e) Quarta portionis pars constat: in prandium ex semilibra jusculi e carne, aut alica avenacea, aut lacte parati; in coenam meridianam, ex semilibra jusculi e carne parati, adjectis oryza, aut ptisana, aut oleribus; vespere ex semilibra jusculi e carne aut alicis aut lacte parati. His additur semilibra panis triticei in singulos dies.

chium, alter antrorsum magis. Glandulae axillares ipsae nunc magis dolebant quam antea. Ob signa gastrica, aegrota laxativum ex unciis duabus natri sulphurici accepit. Simul tinctura jodinae remota est.

Die VI. Octobris febris et tumores infra brachium auctae sunt, tumor autem mammae manifesto decreverat. Infra papillam mammillarem in unius et dimidii pollicis distantia, vesicula flava, pellucida apparuit. Propter characterem febris rheumaticum, aegrotae mixtura diaphoretica ex unciis sex infusi florum sambuci et uncia una liquoris Mindereri praescribatur.

Die VII. Octobris febris vehementia parhesternae erat; nova apparebant signa gastrica, appetitus defectus, capitis dolor, praecordiorum oppressio, lingua muco flavo oblecta, sapor amarus, sitis valida, horripilationes quoque saepius accessere. Status mammae non mutatus. Aegrotae emeticum propinabatur, cujus effectu haud parum sentiebat levaminis.

Die VIII. Octobris febris modica, status mammae idem; aegrota mixturam accepit diaphoreticam supra memoratam.

Die X. Octobris febris vehementior, signa gastrica, sensus tensionis in regione lumborum, dolores colici mitiores, crebri flatus. Vesicula

infra papillam mammillarem sita, nocte rupta, magnam fluidi flavi et pellucidi copiam excreverat, ita ut spleniolae octies contortae, penitus madefactae, cum aliis ter mutandae essent. Hinc induratio mammae in circuitu pollicis unius et dimidii circa vesiculam, praecipue in latere interiori, admodum diminuta conspiciebatur. Tumores infra brachium increscentes vel magis rubuerunt et doluerunt. Ob signa gastrica remedium laxans adhibitum est, quod aegrotae multum levaminis adtulit, praecipue vero febrem mitigavit.

Die XI. Octobris febris mitior; excretio copiosa fluidi lymphatici e vesicula; mammae tumor diminutus. Mixturam diaphoreticam, et infusum florum chamomillae pro potu aegrota accepit.

Die XII. Octobris febris mitis; e vesicula, cujus osculum specilli usum haud admisit, latex flavus continuo effluebat; simul tumor in proximo circuitu, praecipue autem in latere mammae interiori emolliebatur et in statum propemodum normalem transiit. Illius fluidi uncia una horae dimidiae spatio, vitro excepta est, quo facto, post horam dimidiam elapsam, in medio fluidi, dimidiam fere partem coagulati, massa quaedam solidior et bullosa formata est, cujus cellae tenuissimae latice flavo repletae erant. Investiga-

tione chemica compertum est, laticem illum fere totum ex albuminoso constare. Tumores infra brachium, vehementer inflammati, magnopere dolebant; quare hirudines sex eis impositae sunt.

Die XIII. Octobris febris propemodum soluta, effluvium e vesicula parcius, quae subinde crustula flava, cornea fere, obtegatur, qua remota, latex denuo, quamvis parce effluit. Tumores infra brachium molliores, accuminati.

Die XIV. Octobris febris mitissima, latus mammae interius molle, exterius oedemati duro simillimum.

Die XV. Octobris febris mitis, diarrhoea; vesicula, crustula obducta, fluidum excernit nullum, quapropter scarificationes duae sunt factae, e quibus primis horis multum fluidi flavi effluxit; mox vero coaluerunt. In tumore inflammato posteriori, infra brachium sito, bulla satis magna orta est, flavo illo latice repleta.

Die XVI. Octobris. Crusta a vesicula infra papillam mammillarem delapsa, denuo ex ea fluidum stillavit, diarrhoea modice perduravit. In tumoribus infra brachium plures bullae mag-nae flavaeque emicuerant, quarum quaedam ruptae, eundem, quem vesicula infra papillam mammillarem, laticem excernebant.

Die XVII. Octobris. Febris vehementior, bullae omnes in tumoribus infra brachium ruptae sunt, tumores ergo ipsi excoriati. Praeterea in iis apparebant foramina angusta tredecim, e quibus pus flavum, crassum, haud magna quantitate promanavit, quorum foraminum unum tanta erat magnitudine, ut specillum admitteret, quod in abscessum magnum perduxit. Foramen illud lanceola latius apertum libras duas puris flavi, in maximum aegrotae levamentum effudit; quo facto tumores toto in circuitu cataplasmatibus tepidis, suppurationis promovendae gratia, obtecti sunt.

Die XVIII. Octobris. Febris lenissima. Ex abscessibus pus benignum continuo emanaverat; ipsa vesicula infra papillam mammillarem copiose excreverat.

Die XXI. Octobris. Febris mitissima; excretio e vesicula et modica suppuratio hucusque continuaverant. Hodie magna copia telae cellulosa depravatae ex abscessibus protrahebatur, ipsique abscessus cataplasmatibus, e decocto quercus paratis, obtegebantur.

Die XXIII. Octobris. Febris nulla; latus mammae interius mollitudine statum normalem refert, latus exterius vero, oedematis firmi instar durum. Ex abscessibus infra brachium partes

corruptae et gangrenosae omnes evanuerant; quare tum suppurationis promovendae, tum majoris munditiei causa, cataplasmatibus tepidis obtekti sunt. Excretio e vesicula modice perduravit.

Die I. Novembris aegrotā in universum optime se habuit; abscessus infra brachium cicatrice obducti erant; tota mamma sinistra, dextra sana paulo tantummodo major, plane non dolebat; cutis ubique mollis. In lateris exterioris mammae profundo solummodo induratio modica percipiebatur. Vesicula infra papillam mammillarem jam die ab hinc tertio clausa fuit, neque fluidum amplius excrevit.

Die V. Novembris aegrotā in universum bene se habuit. Nocte praecedente mamma in toto circuitu paulum dolere coeperat hodieque duriuscula, rubicunda et tumida apparuit.

Die VII. Novembris inflammatio tertii ab hinc diei penitus fere evanuerat, sed vesicula pridie rursus aperta, copiosissime excernebat.

Die X. Novembris excretio e vesicula copiose perduraverat et affectio inflammatoria evanuerat.

Die XI. Novembris vesicula rursus clausa, mamma rursus inflammari coepit. Osculum ut esset satis magnum et semper ad excretionem fluidi memorati apertum, loco ubi vesicula

sedem habuit, cauterium e lapide caustico, trium linearum spatio, applicabatur.

Die XVI. Novembris. Tumor mammae, qui denuo initium ceperat, valde auctus erat. Crusta gangraenosa, e cauterio ortum ducens, hodie decidit, sed excretio sperata copiosior fluidi haud apparuit; nihil amplius excretum est.

Ab hoc inde tempore tumor mammae, e loco indurato ac paulum dolente, in exteriori latere sito, procedens, sensim sensimque increvit et totam denuo mamam in consensum traxit, ita ut medio Decembri tumor eadem esset amplitudine, qua eo tempore fuerat, quo aegrotā in nosocomium recepta est. Sub hoc tempus tumor in universum parum inflammatus erat; in latere exteriori locus conspiciebatur paulo elatior, durior et patibilior quam reliquus tumor. Praeter morbum localem vero, nullae molestiae aderant.

Die XVIII. Decembris. Quum tumoris inflammatio vel nunc valde esset exigua, et, secundum prioris decursus analogiam, suppuration in tumore expectari posset, remedia externa incitantia adhibere decretum est, quibus inflammatio et suppuration promoverentur, et sanatio acceleraretur. Hunc in finem cataplasmatibus prioribus tepidis radix allii sativi

in frustula secta assaque, et mel admixta sunt.

Die XXIII. Decembris. His remediis incitantibus adhibitis, tumor brevi tempore auctus magisque inflammatus est. Cicatrix, e punctione hirudinis cujusdam, prius applicatae, orta, rupta erat et per duos dies laticem flavum, saepius memoratum, quamvis parce, effudit. Postmodum cicatrix clausa rursus est.

Die XXVI. Decembris. Mamma paulatim in statum inflammatorium vehementiorem transierat. Pridie, tempore vespertino, febris cum horrore et frigore validissimo incipiens, apparuerat.

Die XXVII. Decembris. Febris perduraverat, sitis valida, lassitudo magna, mammae tumor dolorque auctus. Tumor ipse mollior, gravius pressus, foveolam accepit; superficies ejus pellucida. Ad febrem mitigandam, aegrota jussa est cremorem tartari inter potum sumere. In parte mammae inferiori scarificationes nonnullae factae sunt; e quibus per aliquot horas fluidum illud lymphaticum copiose effluxit. Vesperem versus scarificationes coaluerant.

Die XXVIII. Decembris. Febris modica. Mammae dolor tumorque auctus.

Die XXIX. Decembris. Febris vehementior, dolores tractorii omnium artuum, capitis dolores

vehementes in regione frontis et bregmatis, signa gastrica, tumor mammae auctus, dolores autem imminuti. Aegrota mixturae e granis duobus tartari emetici et unciis sex aquae foeniculi compositae, quovis bihorio cochlear unum accepit. Quum autem, dose secunda accepta, vomitus oriretur biliosus et vehemens, omni trihorio cochlear unum tantummodo ei propinatum est. Vespere febris mitior.

Die XXX. Decembris. Aegrota somno satis jucundo gavisâ est, febris modica, dolores capitis mitiores. Tumor mammae amplissimus duplicis fere molis erat, cum ea scilicet comparatus, quam tempore receptionis in nosocomium habuerat; maxime autem inflammatus, parum dolebat.

Die XXXI. Decembris. Febris modica, calor exiguus, sitis valida, lassitudo magna, dolores capitis et artuum nulli. Tumor mammae parum dolens per noctem quoad quartam circiter partem diminutus. Vesperem versus, ubi febris exacerbatio modica apparuit, aegrota magnam manus sinistrae debilitatem querebatur.

Die I. Januarii. Febris vehementior cum propensione ad characterem nervosum; sitis mirum in modum valida, tumor mammae inflammatus et dolens, cujus amplitudo manifesto

decreverat, et multo quidem citius quam nonnullos ante dies auctus erat. Extremitates lateris sinistri paralyti penitus solutae.

Die II. Januarii. Febris vehemens, magna aegrotae inquietudo, capitis dolor moderatus, tumor mammae multum diminutus, status paralyseos immutatus. Aegrota, ob febrem nervosam, mixturam, e Valeriana paratam f), accepit. Praeterea ad revocandam inflammationem tumoris priorem, sinapismus mammae impositus est; denique si cerebrum fortasse affectum foret, ut ab eo derivaretur, vesicatorium eidem in nucha applicatum.

Die III. Januarii. Febris manifesto nervosa, magna aegrotae inquietudo, capitis dolor lenis, status paralyseos haud mutatus, vesicatorium magnas vesicas eduxit; sinapismus, mammae impositus, cutem valde rubefecit, nulla autem tumoris amplificatio animadvertenda. Usus infusi Valerianae continuabatur et alternatim, incrementis debilitatis causa, pulveres, e camphora et ammonio subcarbonico confecti, adhi-

f) Rp. Radicis Valerianae minoris semiunciam infunde cum aquae fervidae quantitate sufficiente Colaturae unciarum sex adde:
Tincturae Valerianae aetherae drachmas duas, misce, signa: omni bihorio cochlear unum sumatur.

biti sunt. g) Sinapismus mammae iterum applicatus et, paralyseos gratia, dorsum, per totam ejus longitudinem ac partes paralyticas, mixtura e partibus tribus liquoris Ammonii caustici et parte una spiritus saponis composita, octies per diem inungi et fricari jussum est, donec partes memoratae leviter rubuerint. Vesperem versus, febre exacerbata, aegrota paulum deliravit et urinam inscia emisit. Excretio alvi normalis pridie locum habuerat.

Die IV. Januarii. Febris et paralyseos continuatio, status soporosus, sudores capitis copiosi; aegrota linguam exserere amplius nequivit. Sinapismus tumor excoriatus, minime vero auctus est. Vesperem versus aegrota graviter spirare coepit, horaque nona et dimidia elapsa, animam efflavit.

Sectione cadaveris hujus mulieris octavo Januarii die instituta, sequentia reperta sunt:

Stratum adipis copiosissimi sub cute, praesertim in regione abdominis; cranium normale, item encephali cum meningibus suis conditio ad aspectu normalis; cerebrum admo-

g) Rp. Ammonii subcarbonici grana quatuor,
Camphorae grana duo,
Sacchari albi grana decem,
misce, fiat pulvis, signa: omni bihorio pulvis unus sumatur.

dum molle; guttae nonnullae seri sanguinei in ventriculo cerebri sinistro; exulceratus totus ventriculus cerebri dextri plexusque choroideus ejusdem lateris; thorax angustus; pulmones parvi, molles, nigri, hic illic pleurae adhaerentes; pericardium copioso adipe munitum ejusdemque in cavo paululum seri; cor exile, laxum et languescens; cavum abdominale satis amplum; ventriculus et tractus intestinorum normales; hepar maximum, librarum octo et dimidia ponderè, ita marcidum et confectum, ut, modica digiti pressione tactum, rumperetur; lien multo adhuc confectior, niger, amplius; omenta, mesenterium et mesocolon adipe penitus repleta; lipoma mobile in superficie superiori uteri, cujus magnitudo diametrum pollicis unius aequabat; hic illic venae varicosae; cutis, mammam aegrotam obtegens, indurata, tendinosa, cartilaginosa, adeps interjectus solidus ac globosus; ipsa glandula mamillaris similiter indurata, minus tamen quam cutis; tunicarum adiposarum et musculorum infra mammam status normalis.

Existimamus, febrem, versus diem XXVI. Decembris ortam, inflammatione tumoris provocatam: hac vero postea, (die scilicet XXIX.

Decembris), cerebrum per consensum affectum esse (pro qua opinione militat, tum febris aucta vehementia, tum capitis dolor), porro affectionem cerebri primo Januarii die in exulcerationem transire coepisse; inde etiam paralytin profectam; hac denique accedente, nervorumque actione impedita tumorem mammae tanta celeritate, gressu retrogrado, decrevisse. Vitam vero, exulceratione in ventriculo cerebri dextro exorta, diutius, conservari non potuisse, facillimo negotio intelligitur, neque omnino demonstratione eget.

Morbi descriptio.

Morbus initium cepit cum induratione in profundo cutis, ubi cellulae ejus majores partibus penitus sitis adhaerescunt; nil autem morbosum tunc temporis in stratis cutis superioribus, in reti Malpighii et epidermide repertum. Locus induratus paulum tantummodo dolebat; mox autem induratio ambitu amplificata, strata quoque cutis superiora in consensum traxit. (Vide primam morbi historiam.) Potest autem induratio per longum tempus haud mutata perseverare, si morbi causae minimae vim suam exserant, nec potentiae nocentes seriores praesto sint; donec postea tamen serius ocyus illa amplificatio locum

habet. (Vide secundam morbi historiam.) Cum ambitu indurationis dolores quoque tumoris aucti sunt; cutis rubescere videbatur, solito calidior, cumque induratio ad infimas cutis cellulas extenderetur, haec partibus subjacentibus quasi coalita apparebat. In tanta cutis expansibilitate, tumor cito ad eam pervenit amplitudinem, cujus in morborum historia mentionem injecimus: quae amplitudo certe minima ex parte ab inflammatione, praecipue vero ab exsudato pendeat. Tumor durus tactu sentiebatur, scirrhus fere similis; interdum etiam pars ejus oedema durum aequabat, pro majori vel minori exsudati firmitate, proque tensione nunc majori nunc minori partium affectarum, ab inflammatione modo increscente, modo diminuta. Glandulas lymphaticas tumidas supra tumorem in ambobus morbi casibus animadvertimus; cum vero redeunte aegritudine, in secunda morbi historia visae non sint, symptomatibus morbi essentialibus adnumerari nequeunt. Venae varicosae, omnibus magnis tumoribus communes, in nostro quoque morbo haud desunt. Febrem etiam in eodem observamus, non eam quidem per totum morbi decursum perseverantem, sed initio tantummodo apparentem, aut, ut rem exactius eloquar, eo solum tempore, ubi, magni tumoris pressione,

ad priorem serosam, inflammatio mere phlegmosa accessit. Hac (suppurationis plerumque ope,) exstincta, febris quoque solvitur; quod eo minus mirandum, quo saepius inflammationes serosae sine febre incedentes nobis occurrunt, phlegmonosae autem, si modo cujusdam sint momenti, eandem semper provocant. Quod febris in ambobus morbi casibus, a nobis delineatis, tempore receptionis aegrotorum, non mere fuerit inflammatoria, sed magis characterem gastrico-rheumaticum prodiderit, sententiae modo adlatae non adversatur, cum eodem tempore febres gastrico-rheumaticae epidemicae essent, character vero epidemicus, uti in vulgus notum, in morbos sporadicos vim suam semper exserat. Idem valet de febre, in reditu morbi, cujus secunda historia nostra mentionem facit, apparente, quae scilicet mox characterem nervosum induit, quod facillimum est explicatu, si ad characterem nervosum tunc temporis epidemicum atque victum tenuem, per aliquot menses ab aegrotis, prius vitae luxuriosae adsueta, continuatum, respicimus.

Exitus vero, in nostro morbo obvii, varii possunt esse generis:

- I. Resolutio sequitur, quando actio finium vasorum secernentium diminuta, e contrario

vero initiorum venarum ac vasorum lymphaticorum efficientia ita quidem aucta est, ut omnia quae secreta sint, paulatim resorbere valeant; qui exitus ex parte in ambabus morbi historiis, praecipue autem in prima apparuit.

II. Suppuratio exitus secundus. Secreto nempe stagnante, partes continentes eo usque extenduntur et afficiuntur, ut inflammatio mere phlegmonosa in illis provocetur, quae, causis ejus perdurantibus, solvi non potest, sed in suppurationem et exulcerationem transit. His vero, praeterea, et secretum illud, et tela cellulosa depravata extruduntur, quo facto abscessus (causa inflammationis cessante,) clauditur. Hanc quoque exitus speciem ambabus in morbi historiis observavimus.

III. Quodsi denique justo major copia secreti illius e vasorum finibus in cellulis cutis superficialibus accumulatur, tertia exitus species oritur. Ejusmodi enim secretum, epidermidi duntaxat subjacens, hanc inflat et vesiculam producit, cujus post rupturam, fluidum elabatur, locusque exiguus excoriatus remanet. Jam si vesicula cum ipso exsudati foco conjuncta, et secretum in

hoc satis fluidum est, continua illius secreti destillatio efficitur, qualem in secunda morbi historia memoravimus. Quod hoc in casu excretio modo copiosior, modo parciore extitit, a majori vel minori fluiditate secreti pendere videtur; quae si magna est, latex semper effluit, si autem parva, locus excoriatus nonnunquam crustis obtegitur, quarum originem, propensionem fluidi ad coagulationem respiciens, facile intelligas. Haec exitus species citissime sine dubio tumoris decrescentiam, et, conditionibus praeterea secundis, sanationem adducere poterit, uti e magna utilitate unius vesiculae in secunda morbi historia, haud gravate collegeris. Quodsi vero cellula, in qua vesicula prodierat, cum exsudati foco ipso in contactu non est, aut si forte hic majori firmitate pollet, excoriationes tantummodo parvae remanent, quae, cum partes contiguae paululum omnino exsudent, solito tardius coalescunt. Sanationem eo modo parum promoveri, facile intelligitur, quod e prima morbi historia satis liquet.

IV. Ubicunque abscessus oriuntur, tela cellulosa, eos circumdans, adeo est corrupta,

ut existentiam suam tueri longius haud valeat, sed emoriatur necesse sit. Ejusmodi gangraena modica tantum est, quod ut verbis significaretur, remotionem talis telae cellulosa gangraenosae, purgationem potius abscessus quam amolitionem gangraenosi denominaverunt. In abscessibus, hoc in morbo obviis, hujus generis gangraena quoque animadvertitur; ceterum gangraena magis explicata et per organa integra propagata ad exitus pertinet hujus morbi, a me huc usque nondum observatos. Contingere vero posset, si partes, tali gangraena affectae, adeo premerentur, ut vi earum vitali extincta, suppuratio haud amplius locum habeat; porro si dyscrasia putrida universalis adsit et cet.

Alius exitus pariter hucusque non observatus, curatione tamen perversa et cachexia universali facile praesumendus, transitus est in scirrhum. Accuratius vero definire, quibus sub conditionibus exitus ille metuendus sit, in tantis tenebris, naturam scirrhi involventibus, non audeo; novas autem hypotheses proferre, nec mei est, nec hujus dissertatiunculae.

D i a g n o s i s.

Quum morbus noster, uti postmodum demonstrare conabimur, ab inflammatione pendeat, maxime vero ab inflammatione finium vasorum serosorum, facillime cum aliis morbis, respectu generis et loci diversis, commutari potest. Talis error quomodo praecaveatur, breviter exponendi operam suscipiam.

Inflammatiō mera telae cellulosa a morbo nostro differt symptomatibus inflammationis multo distinctioribus multoque gravius prodeuntibus, decursu velociori febreque eum comitante, quae nostro in morbo, tum demum accedit, si telae cellulosa nimia extensione, inflammatiō ejus mere phlegmonosa provocatur. Vel respectu exitus, varia discrimina observamus; namque in mera inflammatione nunquam ex parte apparent, sicut in morbo nostro, ubi solutionem, suppurationem, exulcerationem, excretionem exsudati et gangraenam partialem adesse animadvertimus. Alius adhuc exitus in mera inflammatione saepius occurrit; oedema scilicet, quod utique quidem in morbo nostro quoque deprehenditur, in eo vero non a morbo ipso, sed ab inflammatione phlegmonosa, certis conditionibus accedentibus, producitur.

Morbi inflammatorii glandularum lymphaticarum a phlegmasia serosa eo distinguuntur, quod praecipue glandularum ipsarum finibus includuntur, telam cellulosaam vero contiguam parum tantummodo afficiunt; quare nunquam etiam eam assequuntur extensionis amplitudinem, quam nostro in morbo observavimus. Nunquam illis in morbis tumores reperimus amplos et aequabiles, sane vero singulas glandulas tumidas, vel potius multarum glandularum juxta se invicem sitarum et canalibus lymphaticis secum junctarum tumores. Initio rubor externus nunquam apparet, sed levis tantummodo calor tumorque et dolor modicus. Serius demum signa inflammatoria manifesta accedunt, scilicet si tela cellulosa contigua simul afficiatur, quo facto plerumque etiam suppuratio provocatur. Ubi autem non omnis glandularum lymphaticarum plexus, sed vas singulum lymphaticum solummodo inflammatur, hocce tanquam funiculus tenuis, filo similis, apparet, qui saepius striam rubram levem, vel singulas maculas rubras, per intervalla conspicuas, in cute gignit, atque saepissime, chordae instar, tensus tactu percipitur.

Nulla, praeter tumorem, signa, inter morbum nostrum et oedema similitudinem produnt, Oedema enim distinguitur tumore molli, ratione

fracida haud circumscripta et semipellucida, temperatura diminuta, extensione plana et aequabili, toto denique decursu, ita quidem, ut commutatio cum morbo nostro locum fere habere nequeat.

Differentia, quae inter phlegmasiam serosam et scirrhum obtinet, versatur in magnis hujus et specificis doloribus, in duritie et pondere majori, in forma inaequali, in cachexia universali, semper fere simul apparente, in exitus denique ratione.

Phlegmasiae serosae satis adfinis est species inflammatoria indurationis telae cellulosaae; verumtamen sufficiente securitate ab ea distinguitur. Haec enim aetati infantili tantummodo est propria, per magnas cutis regiones propagata, mediocri tumore stipata, parum dolens, rubore plerumque fusco, in lividum colorem transeunte insignis, ambitu suo nullas glandulas tumidas ostendens, semper fere morbo universali graviore (cum caractere praecipue gastrico vel spasmodico,) comitata incedit.

Propius ad morbum nostrum accedit etiam phlegmasia alba dolens *h*), sed et ab hac facili

---

h) Conf. R. White: Untersuchung der Geschwulst bei Kindbetterinnen an den unteren Gliedmaßen. Aus dem Englischen von B. W. Seiler. Wien 1802. Commentarius de phlegmatia alba dolente. Auctore J. L. Caspar. Halae.

negotio dignoscitur, forma externa jam discrimina satis exacta nobis suppeditante. Phlegmasia alba in puerperis tantummodo fere conspicitur, febre vehementi stipata; extremitates inferiores potissimum occupat, maxime dolet, praesertim initio, et contactu externo. Tumor, serius oriens, durus, calidus, tensus, laevis, haud rubens, plerumque per totam extremitatem propagatus, paucorum dierum spatio immanem assequitur amplitudinem.

Prae omnibus autem aliis morbis, noster facillime commutatur cum glandularum morbo, in insula Barbados obvio *i*). In hoc quoque animadvertitur febris, tumor amplius et inflammatus, nunc durus, nunc oedema referens, telae cellulosaе oppletio cum fluido lymphatico, facile coagulante, quod, antecedentibus cutis rupturis, (e nimia ejus tensione ortis,) et scarificationibus, emittitur. Itaque ut signa distinctiva melius definiantur, haud alienum videtur, brevem hujus morbi descriptionem adjicere. Secundum Hendyum, primo apparet glandula lymphatica tumida et inflammata, ex qua affectio inflammatoria

i) Conf. James Hendy und John Rollo: über die Drüsenträntheit in Barbados, oder über Wilhelm Hillary's Elephantiasis. Aus dem Englischen. Frankfurt am Mayn. 1788.

latius propagatur ad eas partes, unde vasa lymphatica glandulae inflammatae proveniunt; cui sententiae favent funiculi rubri, inflammati, a glandula incipientes. Tum febris accedit, de cujus caractere Hendyus ambigue loquitur, primum dicens; paroxismus apparere, ab eis, quae in febribus intermittentibus occurrunt, haud diversos; dein vero: decursum febris varium esse secundum characterem epidemicum dominantem. Si Hillaryum et Rollonem audimus, febris glandularum inflammationi antecedit, ea, post moram incertam, sudoribus terminatur, hisque perdurantibus, tumor inflammatorius iis in partibus, unde vasa lymphatica affecta prodeunt, efformatur. Saepissime glandulae inguinales ac vasa lymphatica, quae ab eis ad genu usque descendunt, inflammantur; inde tumor plerumque in crure conspicitur, initio dolens, postea dolor paulatim cessat. Initio tumor oedematis formam refert, et digito gravius pressus foveolam accipit; postea vero morbique impetu renovato, increscit, indurescit nec digiti pressione fovea amplius producit. Morbus si prima vice apparuit, tumor, diebus aliquot elapsis, evanescit, si vero saepius jam adfuit, (saepe enim modo irregulari redire solet,) haud inflammatus tumor remanet, et quilibet morbi insultus partem affectam ampliorem

relinquit; denique ad immanem fere increscit amplitudinem, qua cutis ita extenditur, ut rupturae appareant, quae fluidum lymphaticum coagulabilem emittunt; idem post cutis scarificationem accidit. Cutis, partem affectam obtegens, saepius squamosa. Saepenumero etiam symptomata scorbutica in gingiva et palato observata sunt. Itaque decursus febris diversus, glandulae lymphaticae inflammatae, tumor post febre ortus, initio oedemati similis, postea durus, et frequens morbi regressus signa erunt distinctiva, quibus iste morbus a phlegmasia serosa dignoscatur.

Morbi natura et causae.

Nostrum morbum morbis inflammatoriis adnumerandum esse, quilibet lector e praecedenti ejusdem historia et descriptione facile intelliget; cur autem serosi nomine insigniatur, exponendum restat. Quem in finem, quibus distinguatur symptomatibus inflammatio serosa, (lymphatica quoque dicta,) a mere arteriosa, edisseram.

Inflammatio serosa utique etiam sicuti arteriosa, sedem habet in systemate vasorum arterioso, hoc tamen discrimine: in posteriori ultimi arteriarum fines sanguinei, in priori fines vasorum serosi, morbo materiem praebent. Quare haec

inflammatio lenius prodit quam arteriosa; calor, rubor, dolor, tumor in ea modici; in totum systema vasorum arteriosorum, irritabilitatem ejus augendo, et eo modo febre provocando, haud reagit; decursus ejus multo tardior; remissiones et intermissiones saepius occurrunt; terminatur denique solutione vel exsudatione materiae coagulabilis: qui exitus inflammationi serosae proprius est.

Quod igitur inflammatio serosae sit indolis, naturam morbi nostri constituit; quapropter eum videmus mitius incedentem, sensim sensimque, exiguas tantummodo molestias creando, incrementem. Quodsi jam, exsudatione continuo praedominante, materiaram plasticarum et albuminosarum tumor ad tantam pervenit amplitudinem ut eadem tela cellulosa, exsudatum ambiens, ita tensione prematur, ut inflammatio mere arteriosa provocetur, aliam mox formam morbum induere vidimus. Calor, rubor, dolor, tumor et tensio cito et graviter augentur, febris quoque inflammatoria non deest; quo facto inflammatio haec phlegmonosa ad exitum suum properat, et, uti compertum nobis est, in suppurationem quam saepissime transit. Causa hujus inflammationis, partium scilicet tensio, perseveranter agit, et sic facile perspicitur, inflammationem solvi non posse;

ad partium autem destructionem et gangraenam efficiendam ista causa non sufficit; hinc hosce exitus multo minori vehementia adparere animadvertimus. Eo copiosior vero est suppuratio quae remotione et telae cellulosae, justo magis extensae, et exsudati, tensionem mox tollit; quo facto abscessus sanatio incipit. Quodsi jam largiamur, morbum nostrum ex his duabus inflammationis speciebus esse compositum, explicatio tamen unius symptomatis superest, tumoris scilicet ratio modo dura et scirrhusa, modo oedemati fere similis. Hic ab exsudato potissimum pendet et praeterea tum solummodo augetur, si inflammatio caractere arterioso induitur. Exsudatum autem non semper sibi constat; atque cum remissionibus et intermissionibus inflammationis serosae variat. Quo gravior et vehementior haec, eo major et nisus formativus et compacta exsudati ratio, eo durior simul tumor; contra, inflammatione serosa diminuta, exsudatum fit liquidius et in formam oedematis durioris mutatur. Contiguitate porro ac consensu partium, vasa quoque resorbentia, et tum venarum tum vasorum lymphaticorum initia afficiuntur eorumque efficientia simul magis minusve turbatur, talique modo resorptio exsudati impeditur; quae ex impedita resorptione tumoris duritiem nunc

auctam, nunc imminutam, partim pendere existimaverim.

De causis morbi praedisponentibus multa proferre haud licet. In ambobus ejus casibus commemoratis, homines, eo correpti, integro robore ac sanitate frui videbantur, nullaque ad morbum opportunitas peculiaris in iis animadverti poterat. Sectio cadaveris vero, secundo in casu instituta, anomalias haud parvi momenti ostendebat, quarum tamen quae in cerebro inveniebantur, morbi potius nostri sequelam esse affirmaverim. Abnormalitates vero, in pectore et abdomine obvias, tanquam causas obesitatis permagnae, forte etiam morbi localis, considerandas esse conjicio. (Natura enim fortasse affectionem universalem systematicam vegetativi eo sanare moliebatur.) Luxuriosam denique et delicatam nutricum vivendi rationem vitiis, in abdomine et thorace ortis, occasionem obtulisse, veresimile est. Quantum in casu primo hernia atque pressio et extensio scroti, ab ea adducta, in casu secundo nutricis officium, tam diu continuatum, ad morbi originem contulerint, accuratius constituere non audeo: ambo certe momenta causalia magnam partium illarum laxitatem producebant, quae inflammationi serosae quam maxime favet.

Causae occasionales vel minus adhuc nobis notae sunt. Ambobus casibus, in humiditate et frigore, praecipuam vim in partes postea affectas exserentibus, quaerendae videntur; priori casu, meatus in palude et somnus in terra humida, secundo, lotio cum aqua frigida, morbo orienti ansam praebuerint.

P r o g n o s i s.

Prognosis hic, sicut in omnibus morbis, sic dictis localibus, diversa, prout morbi indoles revera primaria et localis aut secundaria et a vitiis universalibus pendens, localiter tantum se pendens,prehenditur. Quomodo, posteriori casu, morbus lethalis fieri possit, jam antea, (exitus describendo,) exponere studuimus, et quomodo revera lethalis fuerit, hac de re conjecturas nostras jam in epicrisi, posterioris morbi historiae adjuncta, protulimus. Prognosis autem multo melior ubi morbus ceu primarius ac localis apparet, et quamvis tum quoque exitum lethalem contingere posse statuerimus, is tamen sine praevia negligentia, curatione perversa, potentiis nocentibus postmodum haud accedentibus, praesumi vix poterit. Impeditior autem prognosis respectu morae; nam utrisque casibus morbum tardissime decurrere videmus, neque alius in

inflammationibus serosis decursus expectandus. Denique etiam raro spem concipere possumus, fore, ut morbus penitus evanescat, nullo ejus vestigio remanente. In tanta proclivitate ad coagulationem et vi plastica, quas in exsudato animadvertimus, facile est intellectu, partem ejus in massam organicam transire, quae pars vix ac ne vix quidem resorberi poterit, saltem non omnis; quemadmodum in genere vitia organica remediis dynamice agentibus nunquam aut raris, sine removeri posse, constat.

C u r a.

Quamvis aegroti quam maxime intersit, quomodo medela huic morbo adferatur, medico tamen, praesertim tironi difficilis est expositio rationis, quam in eo, novo quippe et rariori, curando, sequi debeat. Duae tantummodo hunc in finem nobis patent viae: I. ut indicationibus tum generalibus tum localibus, secundum therapiae generalis praecepta, remediis aptis satisfaciamus; II. ut naturae, optimae ducis, rationem, qua sibi commissa, in sanando hoc morbo, utitur, curiose imitemur. Hac via, de qua facillime aberratur, si constanter incedimus, sine dubio ad metam, nobis propositam, tuto perveniemus. Compertum vero habemus, na-

turam in isto morbo ita agere, ut vel solutionem, vel suppurationem, vel exsudati excretionem moliat.

Ad universalem valetudinis conditionem primo animus est advertendus; quae cum mirum in modum diversa sit, nil certi hoc respectu constituere licet, nisi modum medendi pro conditionum varietate varium esse. Semper tamen victus parvus, processui morbo, humorum incremento et abundantia se manifestanti, minuendo, optime inserviet. Victus parvitati, quoad utilitatem, purgantia aequiparari possunt, quorum, per intervalla dierum aliquot, repetita adhibitio, salubris videtur. Utrum remedia laxantia refrigerantia, an calefacientia praefenda sint, pro constitutione generali et statu mali localis definiatur.

Quod ad malum locale attinet, primo id agendum ut inflammationi resistatur. Hujus natura, uti memoravimus, duplex est, principio lymphatica vel serosa atque tunc medelam requirit antiphlogisticam moderatam, postea in phlegmonosam converti potest, et tum remedia antiphlogistica validiora indicata sunt. Serius tumoris diminutionem efficere studemus remediis naturam adjuvantes, ut, quam viam ingressa sit, eadem procedere pergat, resolventibus scilicet, aut

emollientibus, aut denique exsudati excretionem promoventibus.

Quum decursus morbi in genere sit irregularis et incertus, haec remedia minus recte secundum stadia fixa disponuntur. Itaque satius videtur singulatim ea pertractare, atque indicationes et tempus iis adhibendis aptum constituere.

Remediis antiphlogisticis localibus adnumerantur hirudines et fomentationes frigidae. Hirudines indicantur tantummodo in acme morbi, quando ad inflammationem serosam priorem, inflammatio mere phlegmonosa accessit; quo casu fieri etiam potest, ut evacuationes sanguinis generales necessariae habeantur. Simul cum hirudinibus, vel post eas, fomentationes frigidae adhiberi possunt; quas per totum morbi decursum continuo applicare, certis duntaxat sub conditionibus licet. Ubi scilicet morbus in tela cellulosa sola sedem fixit, ubi organa glandulosa non simul affecta sunt, ubi denique morbus partem quandam occupavit, in qua glandulae lymphaticae nullae aut minima copia inveniuntur, quibus fomentationes frigidae vim nocentem admovere possent, ibi tantummodo earum applicatio indicata est, quousque inflammatio aliqua, sive phlegmonosa, sive serosa, animadvertitur.

Remedia emollientia, ad quae cataplasmata e pane ac materiis vegetabilibus mucilaginosi et narcoticis, cum aqua aut lacte praeparata, pertinent, locum habent, si post inflammationem graviores suppurationes expectanda est, ubi ad sanationem universalem promovendam, suppurationem adjuvare nitimur. Quemadmodum in reliquis inflammationibus, lente tardeque decurrentibus, remedia incitantia (principium aromaticum et acre continentia), optimo cum effectu, emollientibus adduntur, ad decursum inflammationis maturandum, ita quoque hic indicata sunt, remediis antiphlogisticis ad solutionem inflammationis non sufficientibus, quibus tamen adeo diminuta est, ut suppuratio moretur. Hic status is est, ubi tumor semper in leniori perseverat inflammatione, nec diminuitur, nec, saltem modo notabili, augetur. Unguenta lenia, a nonnullis quoque remediis emollientibus adnumerata, an adhiberi hic debeant, dubito; cutis nimia patibilitas iis perferendis forte impar censenda, multoque minori quam cataplasmata sunt efficacia. Casibus tamen idoneis, ubi sebum cutaneum deest, si caute applicentur, haud dissuadeo.

Remedia resolventia omnia incitando agunt, quoniam in stadio ultimo tantum, inflammatione jam extincta, commendanda sunt. Un-

guentum hydrargyri cinereum minima inter ea incitationis vi pollet, actionem vero systematis lymphatici plurimum auget; prae aliis igitur remediis resolventibus adhibendum foret. Serius demum, inflammatione omnino extincta, pulvinuli medicinales resolventes, linimenta volatilia, inunctiones spirituosae in usum veniunt.

Sed alia etiam remedium classe resolutionem promovere possumus, remediis scilicet tonicis, quorum prosperum effectum facile intelligas, debilitatem, in partibus antea inflammatis, praecipue autem in tela cellulosa et vasis resorbentibus remanentem, respiciens. Haec remedium classis locum habet proxime post fomenta frigida, ubi remedia volatilia et incitantia praemature adhuc adhiberentur. Huc pertinent decocta adstringentia, quibus praeparata lithargyri solubilia, si bene perferuntur, optimo effectu adjuvare licet. Remedium adstringentium agendi modum refert pressio mechanica, salutarem effectum in oedemate et ulceribus laxis prodens; cuius, praecipue in casu morbi priore, vis salutaris conspicua est et, pro universa rei conditione, adhibitionem suadet.

Remedia ad excretionem exsudati promovendam pauca nobis sunt et incerta, cataplasmata nimirum emollientia, ut generatio crustarum in

excretionis loco impediatur, et pressio totius circuitus, ut humores ad excretionis locum dirigantur. Scarificationes alioquin, ad excretionem exsudati oedematosi utilissimae, hoc casu nihil fere praestant, quum in statu cutis inflammatorio vulnus cito, aut prima intentione, aut suppuratione claudatur, et, primis tantum post scarificationem horis, exsudatum emittatur.

Unum adhuc nobis superest remedium, quod quamvis absolutum, iis tamen solummodo casibus adhibere licet, ubi remedia jam memorata omni effectu destituuntur et dolores simul vehementissimi febrem lentam provocant, aut ubi gangraena, (ab inflammatione aut tumore, non vero a causa interna pendens,) aut denique induratio scirrhusa metuenda. Scalpellum hic significatum volo, quo, partibus scilicet morborum ad remotionem aptis, omnia morbosa removeantur, necesse est.

T h e s e s.

- I. Ileus morbus non spasticus, sed paralyticus.
  - II. Sutura cruenta in vulneribus cutis capitis saepius rite adhibetur.
  - III. Sutura cruenta in vulneribus tendinum male adhibetur.
-